

TÜRKİYE BİYOETİK DERNEĞİ, "HASTA HAKLARI YÖNETMELİĞİ TASLAĞI" HAKKINDA GÖRÜŞÜ*

Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanarak, ilgili tarafların görüşüne sunulan *Hasta Hakları Yönetmeliği Taslağı*,¹ temel olarak, 01.08.1998 tarihli ve 23420 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan *Hasta Hakları Yönetmeliği*'ni² yeniden düzenlemektedir. Sağlık hizmetlerindeki güncel gelişmeler ve gereksinimler göz önüne alınarak mevzuatta değişiklik yapılması ve ilgili kamuoyu ile paylaşılması olumlu olmakla birlikte, taslakta bazı önemli yöntem ve kapsam sorunları dikkati çekmektedir.

- Taslak metinde, ilk göze çarpan özellik, günümüz hasta hakları uygulamalarının önemli unsurlarından "Temel Hasta Hakları", "Aydınlatılmış Onam" ve "Hasta Sorumlulukları" konularının bir arada ele alınmış olmasıdır. Farklı düzeylerde ele alınması gereken konuların bir arada ele alınmasının yöntem olarak uygun olmadığı görüşü doğrultusunda, uygulamada yaşanan sorunların çözümüne katkı sunmayacağı ve yeni sorunlara yol açabileceği ileri sürülebilir.
- Tıp etiği kapsamında merkezi önem taşıyan ve bireyin özerkliğine saygı ilkesinin yapıtaşı olan "Aydınlatılmış Onam", sadece zorunlu resmi bir işlemin yerine getirilmesi değil, hekim-hasta ilişkisinde güven unsurunun temelini oluşturacak biçimde, hastanın karar sürecine katılarak iyi hekimlik uygulamasının maddi temel kazandığı bir iletişim sürecidir³. Bu nedenle Hasta Hakları Yönetmeliği sadece bilgilendirmenin nasıl yapılacağı ve formların nasıl düzenleneceği konusunda ayrıntı veren bir düzenleme aracı olmamalıdır. Aydınlatılmış Onam, tüm süreci içselleştiren eğitici ve öğretici bilginin, tıp eğitiminden başlayarak, mezuniyet sonrasında ve mesleki uygulamalarda tıbbın, sağlık hizmetlerinin ve hekimlik mesleki değerlerinin ayrılmaz parçası olarak işlendiği, bu süreci tüm bileşenleri ile tanımlayabilen ayrı bir mevzuat olarak düzenlenmelidir. Aynı zamanda bu mevzuat, özel durumlar için (bilinci kapalı hasta, çocuk hastalar, tutuklu ve gözaltında bulunan hastalar, örselenebilir gruplar vb) uluslararası belgeler⁴ rehberliğinde güncellenebilir nitelikte olmalıdır.
- Taslakta "Hasta Sorumlulukları" başlığı altında yer alan ve "Genel olarak hastanın bir sağlık kurum ve kuruluşuna ya da tababet icra edilen herhangi bir yere başvurmadan önce ve başvurduktan sonraki süreçte yerine getirmesi gereken ödev ve yükümlülükler" olarak sıralanan hükümlerin sağlık kurumuna yükümlülükler getiren bir yönetmelikte yeri olmaması gerekir. Taslak, bireylere sağlık kurumuna başvurmadan önce sağlık ve "koruyucu hekimlikle" ilgili sorumluluk yüklemekte ancak sağlık kuruluşları için aynı sorumluluk kapsamında herhangi bir hüküm öngörülmemektedir. Eşitlikçi yaklaşım ve haklar felsefesinin ruhu ile uyumlu olmayan bu yaklaşım hastaların eşitliğin ötesinde, "pozitif ayrımcı" bir yaklaşımla desteklenmesi görüşü ile de çelişmektedir.
- Terminolojik olarak akademik tıp literatüründe benimsenmiş, bilim çevrelerinde ve toplumsal anlamda yaygın kabul görmüş "Aydınlatılmış Onam" teriminin kullanılması yerinde olacaktır. Metinde geçen "bedensel riziko", "yöntemlerin prognozu" benzeri ifadelerin gözden geçirilmesi gereklidir.
- Kapsam bakımından, MADDE 4- (d) değişikliği ile daha önce hariç tutulan Milli Savunma Bakanlığı'na bağlı sağlık tesislerinin taslak ile uygulamaya dahil edildiği anlaşılmaktadır. Bu olumlu bir adım sayılmakla birlikte, kapsam maddesinin, genel ifadeler yerine, tıp fakültesi hastaneleri de dahil edilerek, kurumların adlarıyla belirtildiği ve her bir kurumun sorumluluk sınırlarının belirlendiği bir düzenleme uygun olacaktır. Sağlık Bakanlığı Hasta Hakları Uygulamaları deneyimi, kurumların sorumluluklarının tanımlanmamasından dolayı yaşanan sorunlarla ilgili başvuruların sık olduğunu defalarca kanıtlamıştır.

* Türkiye Biyoetik Derneği Yönetim Kurulu'nun 04 Şubat 2011 tarihli toplantısında kabul edilmiştir.

Hazırlayanlar: Uzm. Dr. Gülsüm Önal, Uzm. Dr. Muhtar Çokar

¹ <http://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=57669> (Erişim: 01 Şubat 2011)

² "Hasta Hakları Yönetmeliği", Resmi Gazete, Tarih: 01.08.1998; Sayı: 23420. (Erişim: 01 Şubat 2011)

³ Williams JR. "Consent", *The Cambridge Textbook of Bioethics*, ed. Singer, Viens, UK, 2009:11-16.

⁴ WMA Declaration of Lisbon on the Rights of the Patient, Santiago, 2005;
<http://www.wma.net/en/30publications/10policies/14/> (Erişim: 01 Şubat 2011)